

Digitalni mediji u obrazovanju

Mila Nadrljanski
Faculty of Maritime Studies in Split
Trščanska35, Split, Croatia
milamika60@yahoo.com

Dorđe Nadrljanski
Faculty of Phylosophy in Split
Trščanska35, Split, Croatia
djordje44@yahoo.com

Mirko Bilić
Faculty of Maritime Studies in Split
Zrinsko Frankopanska 38, Split, Croatia
mbilic@pfst.hr

Sažetak

Članak se bavi pedagoškim mogućnostima i učincima digitalnih medija u obrazovnom sustavu. Digitalni mediji nalaze široku primjenu u predavanjima, učenju, u programima za vježbu, u bazama podataka, alatima, igrama, u pokusima simulacije za kompleksnu komunikaciju i kooperativno okruženje. Različite aplikacije mogu se primijeniti u programima za učenje i u odgovarajućim aktivnostima.

Kad je riječ o sadržajima za tehnike učenja koje su zasnovane na različitim vrstama kodiranja i odnose se na različite modalitete, postoje i učinci kao što su interaktivni kontakti s objektima koji uče, mogućnosti prilagodbe ovisno o predznanju studenata, povratna veza u različitim aktivnostima, istraživanju i simulaciji, net programiranje u distribucijskim odjelima virtualnog prostora. Postavljaju se pitanja o opsegu uporabe takvih potencijala, o oblicima korištenja te o očekivanjima glede promjene kulture. Sva ta pitanja zahtijevaju empirijski odgovor i objasniti ćemo ih u ovome članku.

U svakom slučaju, digitalni bi se mediji trebali primijeniti u obrazovnim sustavima kao što su obrazovanje djece u ranom razdoblju njihova života, rad s mladim ljudima, profesionalno obrazovanje i u poboljšanju sustava za obrazovanje odraslih. Mogućnosti digitalnih medija ogledaju se u njihovoj kulturnoj biti i u obrazovnoj vrijednosti.

Ključne riječi: digitalni mediji, obrazovanje, studenti, pedagoške mogućnosti

1. Uvod

Ovaj je rad dio opsežne studije koju autori realiziraju u okviru projekta "Novi mediji u obrazovanju." U radu se sintezom izlažu opći stavovi o relevantnim čimbenicima primjene digitalnih medija u obrazovanju. Pritom se u ovom radu ne razmatra kvaliteta sadržaja (obrazovnog softvera) digitalnih medija. "Digitalni mediji imaju potencijal za uspostavu nove mogućnosti za nova iskustva i usluge putem Interneta, u svakom domu i u kompanijama širom svijeta"¹. Za prijenos digitalnih informacija koriste se elektronički mediji > izvedeni izraz: **digitalni mediji**. Budućnost obrazovnih sustava zasniva se na sposobnosti za samoučenje – to je najvažniji element, a *e-learning* ima u tome značajnu ulogu. U jednom od dokumenata Europskog savjeta kaže se da obrazovanje na daljinu Internetom nije paralelan proces nego je dio djelotvorne integracije informacijsko-komunikacijskih tehnologija u obrazovanje.

Obrazovanje pomoću modernih interaktivnih medija je znatno kvalitetnije u odnosu na klasične metode obrazovanja. Digitalizirane se informacije mogu lakše montirati potpomognute slikom, animacijom i zvukom, istovremeno djeluju na više osjetila dajući potpunu informaciju. Prednost online sustava je u brzini protoka informacija i u mogućnosti njihove aktualizacije. Pomoću raznovrsnih medija omogućen je šarolik transfer znanja. Pojava interaktivnih multimedijalnih sustava je unaprjeđenje u odnosu na dosadašnje obrazovne softvere jer:

- kvalitetno se poboljšava komunikacija između korisnika i računala;
- korištenje sustava kodova i simbola, odnosno istodobno djelovanje na više osjetila pomoću obrazovnih sadržaja omogućava razvitak raznih kognitivnih stilova i učenici su više zainteresirani za učenje u odnosu na druge aktivnosti;
- prikaz sadržaja je zanimljiviji, pragmatičan i doprinosi usvajanju znanja u različitim situacijama;
- interaktivni multimedijalni sustavi omogućavaju transfer znanja istodobnim djelovanjem na više osjetila, a time se ubrzava proces usvajanja gradiva;
- mnogostrukim kodiranjem i modeliranjem moguće je stvaranje realnih i kompleksnih situacija i prikaz nastavnog sadržaja iz drugih perspektiva, u različitim kontekstima i na više razina apstrakcije;
- usvajanje pojmova potiče učenikovu/studentovu aktivnost, a rješavanje problema koje nudi program motivira učenika/studenta na učenje.

Kako bi se moglo govoriti o komunikaciji, potrebna je interakcija, tj. komunikacija postoji samo onda kada komunikacijski partneri stupaju u uzajamni odnos i razmjenjuju mišljenja. Samo tako uspijeva sporazumijevanje. Komunika-

¹ Rekao je Will Poole, potpredsjednik Windows Digital Media odjeljenja pri kompaniji Microsoft. "Windows Media 9 serija je korak naprijed u funkcionalnosti i performansama koje tržište zahtijeva kako bi moglo iskoristiti sve svoje potencijale".

cija je dvostrano zbivanje. Mediji su sastavni dio komunikacije. Oni su važan dio komunikacije u društvu i među ljudima. Mediji se koriste kako bi komunikacija uspjela, i to kako u individualnoj, tako i u javnoj komunikaciji. Mediji su uvijek usko povezani s pitanjem komunikacije. Za svaku je komunikaciju potreban medij, sredstvo pomoću kojega se razmjenjuje poruka između komunikacijskih partnera i koje je temelj za posredovanje između partnera. Isto vrijedi i za izravnu osobnu komunikaciju.

Temeljna važnost medija leži u tome što postižu učinak koji doprinosi uspjehu komunikacije. Taj učinak je u posredovanju. Zato je važno rasvijetliti fenomen komunikacije.

Znanost medije vidi u širem kontekstu, i to kao važne institucije društva:

- Mediji nisu samo kanali komunikacije pogodni za prijenos sustava znakova. Oni su i organizacije, dakle “svrsishodni društveni sustavi”, i to kompleksni sustavi. Ovi sustavi imaju veliki utjecaj na sve slojeve društvenog bića. “I to su institucije koje igraju ulogu unutar uređenja društvenog sustava”.
- “Da bi uspio proces komunikacije, potreban je medij, tj. prikazivanje jezičnih znakova koji se prenose. Oblik medija zavisi od vrste primijenjenih sustava znakova kao i od vrste društvenog kontakta između partnera u komunikaciji”.

Širenjem digitalnih medija u profesionalnom i privatnom životu pojačan je zahtjev za korištenjem tih tehnologija i u obrazovanju. Obrazloženje toga zahtjeva zasniva se na općoj društvenoj važnosti, na budućoj profesionalnoj relevantnosti digitalnih medija, na pedagoškim učincima u poboljšanju učenja i rezultata učenja te na potencijalu promjena koje bi mogle nastupiti u institucijama kao što su škole.

Cilj ovog rada je stjecanje uvida u rad s digitalnim medijima u obrazovanju u našoj zemlji, te na osnovu postojećih iskustava formuliranje polja djelovanja za daljnje aktivnosti na tom području. Baza “podataka” je nereprezentativan izbor empirijskih studija i stručnih razgovora koji su povezani s rezultatima općeg medijsko-pedagoškog, naročito medijsko-didaktičkog istraživanja. Tako nastaje opis situacije rada s digitalnim medijima u obrazovanju koji nije u svakom pogledu reprezentativan i statistički potkrijepljen, ali ipak daje sažetu ocjenu situacije. Ovaj rad opisuje korištenje i važnost korištenja digitalnih medija u obrazovanju, ali i plan za buduću praktičnu primjenu do sada neiskorištenih potencijala. Cilj ovog rada je dati pozitivne impulse za optimizaciju i povezivanje postojećih aktivnosti u području obrazovanja.

2. Važnost i uloga digitalnih medija u obrazovanju

U našem dinamičnom svijetu obrazovanje se kruto drži tradicionalnih shvaćanja, stoga su se u tom području događale minimalne promjene. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća, Marshall Mc Luhan u metafori o propasti Gutenbergove galaksije daje kobno proročanstvo o svijetu u kojem apokaliptično ne-

staje svijet pismenih Zapadnjaka.² Na sreću, Mc Luhanova proročanstva su se samo djelomično obistinila. Ali čak ni on, kao ni ostali teoretičari nisu mogli pretpostaviti u kojoj će mjeri za oblikovanje kulture postati važna uloga Interneta i multimedije i koliko će se uloga elitnih intelektualnih grupa, "vlasnika znanja" marginalizirati u prenošenju, sistematizaciji i skladištenju informacija. Informatička revolucija treba riješiti problem kako bi postala nositelj klasičnih vrijednosti, životnih strategija i normi, a to postavlja i nove zadatke pred suvremeno obrazovanje. Veoma je važna redefinicija ciljeva i zadataka u obrazovnom sustavu.

Ključ je svakog obrazovanja: učenici/studenti trebaju uočiti i razumjeti uzajamne veze između raznih znanstvenih disciplina i moći korištenjem različitih, kompleksnih pristupa rješavati probleme, pronaći sebe kao i način suradnje s drugima. Interdisciplinarnost programa obrazovanja u svojoj biti podrazumijeva kvalitetniji odgoj i obrazovanje i ona mora postati imperativ, jer su i životni problemi obrazovane osobe interdisciplinarni.

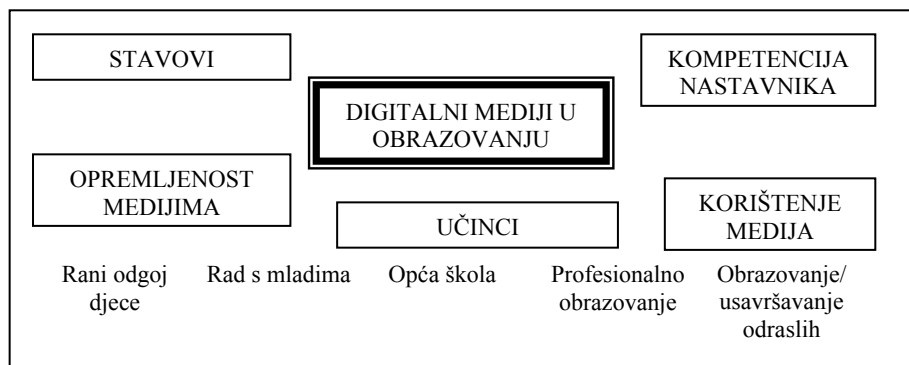
Digitalni mediji u obrazovanju nalaze različite primjene: od nastavnih programa za učenje i vježbe, od baza podataka i alata preko igara za učenje, pokusa i simulacija do kompleksnih komunikacijskih i kooperacijskih okruženja. U skladu s time višestruki su i mogući oblici primjene digitalnih medija u nastavi i s tim u vezi i nastavne aktivnosti. Očekivanja učinaka koji potiču na učenje povezuje se, između ostalog, s određenim funkcionalnostima i osobinama koje su karakteristične za digitalne medije, odnosno njihove posebne sadržaje. Određivanje položaja digitalnih medija zasniva se na evaluaciji empirijskih podataka odabranih studija u području digitalnih medija u školama. Važnost digitalnih medija nije ograničena na školsko podučavanje i učenje, nego igra izuzetnu ulogu i u ranom obrazovanju djece, radu s mladima, profesionalnom obrazovanju i u obrazovanju ili usavršavanju odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja.

Pitanje važnosti digitalnih medija za obrazovanje sigurno zavisi od toga koje potencijale oni zapravo osiguravaju. Ovo je teorijska perspektiva koja se temelji na određenim medijskim i tehničkim osobinama odabranih sredstava koji mogu utjecati na nastavni proces i nastavno- teorijska razmišljanja. Osobni odnos i pristup digitalnim medijima zavisi i od toga kakav stav prema njima imaju učenici/studenti, nastavnici i roditelji. U jednoj studiji o digitalnim medijima u obrazovanju³, pokazalo se da su važne determinante i oprema i njezino korištenje. Ovo ne vrijedi samo za područje obrazovanja nego i za kućno okruženje, jer se

² « ... novi mediji tehnologije kojima se uvećavamo i proširujemo predstavljaju veliki kolektivni kirurški zahvat na društvenom tijelu ... područje reza gubi osjetljivost ... svaki novi zahvat mijenja odnose među osjetilima ... nijedno dosadašnje društvo ovo djelovanje nije osvijestilo u dostatnoj mjeri da bi moglo razviti neki imunitet.» Nadežda Čačinović, Doba slika u teoriji mediologije, Znanost u džepu, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.

³ Doktorska disertacija M. Roguljić: Metodološko-metodički modeli obrazovanja na daljinu, Sveučilište u Zadru, 2006.

kreće od toga da ta dva okruženja nisu nezavisna jedno od drugog. Ključno mjesto u kontekstu nastave zauzima i nastavno osoblje čija stručnost, tj. kompetencija u rukovanju digitalnim medijima čini važan preduvjet za uspješnu integraciju digitalnih medija u nastavne procese u obrazovanju. Djelotvornost primjene digitalnih medija čini važno empirijsko pitanje – odnosi se na uspjeh u učenju u stručnim područjima, ali isto tako i na utjecaj na samo obrazovanje.

Slika 1. Model čimbenika u primjeni digitalnih medija u obrazovanju

Širenjem digitalnih medija u profesionalnom i privatnom životu pojačan je zahtjev za korištenjem tih tehnologija i u obrazovanju. Obrazloženje ovoga zahtjeva poziva se na opću društvenu važnost, na buduću profesionalnu relevantnost digitalnih medija, na pedagoške učinke u poboljšanju učenja i rezultata učenja kao i na potencijal promjena koje bi se mogle izazvati u institucijama obrazovanja. Osim kreiranja sadržaja za učenje koji se zasnivaju na raznim vrstama kodiranja i odnose se na različite osjetilne modalitete, tu su i: interaktivni dodir s objektima učenja, mogućnosti prilagodbe određenim preduvjetima za učenje, feedback uz određene aktivnosti učenja, istraživanje i simulacije ili na mreži zasnovano stvaranje po mjestima distribuiranih sekcija za učenje u virtualnim prostorima. U kojoj mjeri su takvi potencijali iscrpljeni, koji oblici i scenariji korištenja prevladavaju i jesu li ispunjena očekivanja o promjeni kulture i rezultata učenja, empirijsko je pitanje koje treba pojasniti u ovom radu.

Cjelovita ocjena digitalnih medija mora se odnositi i na druge odgojne i obrazovne kontekste kao što je obrazovanje djece ranog uzrasta, rad s mladima, profesionalno obrazovanje i obrazovanje i usavršavanje odraslih. Osim toga, potencijali digitalnih medija ogledaju se u njihovoj kulturnoj važnosti i njihovoj općeobrazovnoj vrijednosti.

Ako se bavljenje digitalnim medijima u obrazovanju ne svede na medijsko-didaktička pitanja – i time u užem smislu na mogućnosti poboljšanja procesa učenja – onda će na vidjelo doći daljnji zadatci, koji se odnose na promjene izražene pojmom “digitalne kulture”. Digitalni mediji stvaraju nove uvjete samorazumijevanja i razumijevanja svijeta i djeca i mladi ih koriste naročito u procesu

neformalnog učenja. O takvom obliku stjecanja znanja i mogućnostima povezivanja s institucionaliziranim procesima učenja zna se malo. Bavljenje digitalnim medijima trebalo bi ući u obrazovnu svakodnevicu i za osnovu imati razumijevanje korelacije između kulture i tehnike.

Dosadašnji školski obrazovni procesi karakteristični su po određenoj zatvorenosti. Ta situacija se mijenja kad se nastava otvara uvođenjem digitalnih medija – naročito Interneta. Time se gubi dio spomenute zatvorenosti.

Važno pitanje je i postoje li interesi, motiviranost i spremnost za učenje i spoznaju na takav način, uz posredovanje IKT-a. Ako se pitamo postoje li takvi interesi kod nas, može nam pomoći istraživanje koje je 2003. godine realizirala grupa s Učiteljskog fakulteta u Beogradu. To su još uvijek neobjavljeni rezultati, pa će biti naveden samo ovaj koji je zanimljiv za našu temu – interes za obrazovanje na daljinu. Od 1104 ispitanika – studenata i učitelja Učiteljskog fakulteta, na pitanje: Kada biste imali mogućnost, izabrali biste:

- tradicionalni način učenja
- obrazovanje na daljinu
- kombinaciju tradicionalnog obrazovanja i obrazovanja na daljinu,

849 (76,9%) ispitanika je odgovorilo – kombinaciju tradicionalnog obrazovanja i obrazovanja na daljinu. Ohrabrujuće je to što interes postoji, a naročito to što je on najveći baš za onaj oblik obrazovanja na daljinu koji u svijetu trenutno bilježi najviše uspjeha – za takozvanu distribuiranu nastavu. Ovaj termin odnosi se na kombinaciju tradicionalnog obrazovanja i obrazovanja na daljinu, u kojoj su uključeni najbolji elementi jednog i drugog oblika obrazovanja. Pri interpretaciji ovog rezultata treba uzeti u obzir i to da studenti i učitelji iz Srbije mahom nisu imali iskustva s obrazovanjem na daljinu, ali ipak, pokazuje se, prepoznaju njegove prednosti (ponajprije visok stupanj fleksibilnosti koju ono nudi). Ovo istraživanje je pokazalo i da samo 22% ispitanika potpuno vjeruje u to da postignuća stečena obrazovanjem na daljinu treba vrjednovati ravnopravno s postignućima stečenim tradicionalnim učenjem, dok se dodatnih 40% uglavnom slaže s tom tvrdnjom.

Online informacije koje učenici/studenti koriste nisu redakcijski obrađene i didaktički reducirane, stoga su poseban izazov za nastavnike. Takve informacije moraju se vrjednovati, a zahtijevaju i iznošenje mišljenja. Istodobno mora postojati i cilj – osposobiti učenike za to da o medijskim sadržajima razmišljaju kritički, ocjenjuju ih i po potrebi ih koriste.

Pitanje ovladavanja medijima nije relevantno samo za školski uzrast nego je posebno važno u fazi razvoja u ranom djetinjstvu. Od početnog promatranja medija kao auditivnih i vizualnih izvora izazova preko razvijanja medijskih želja i sklonosti kao i prvih oblika samostalnog ovladavanja medijima do aktivnog rada s medijima, mogu se pratiti različite faze dječjeg korištenja medija. Prvi kontakti se odvijaju u roditeljskom domu i oni svakako zavise od obrazovne razine odgovajatelja. To znači da su mala djeca iz neobrazovanih slojeva više izložena opasnosti razvijanja problematičnih medijskih navika i rizičnih sklonosti

prema medijima. Prema tome, dječji vrtići imaju veliku odgovornost da u medijsko-odgojnom smislu sustavno prate djecu pri njihovu ovladavanju medijima. Pritom bi djecu trebalo osposobiti koristiti medije kao mjesta neformalnog učenja, kao sredstva ovladavanja svijetom i kao predmet kritičke ocjene – od čega će imati koristi u organizaciji vlastitog života. To u strukturalnom pogledu zahtijeva unaprjeđenje medijsko-pedagoškog obrazovanja odgajatelja kao i usko povezivanje obiteljskog medijskog odgoja i profesionalnog unaprjeđenja medijske kompetencije u odgajateljskim ustanovama.

Za učenike srednjih škola i studente mediji su mjesta neformalnog učenja izvan institucionaliziranih procesa učenja. Ova populacija koristi medije za orijentaciju u razvoju vlastitih ličnosti, kao izvor informacija i znanja i za razvijanje medijske kompetencije. Nerazmjerne su sposobnosti mladih u korištenju ponude informacija i znanja. To vodi širenju jaza između obrazovanih i manje obrazovanih.

“Digitalna kultura” na poseban način daje pečat i profesionalnoj svakodnevici i stalno je mijenja. Za profesionalno obrazovanje se postavlja poseban zadatak – analizirati i razmišljati o prodoru informacijskih i komunikacijskih tehnologija u sustave rada i o promjeni zadataka koja iz toga proizlazi. Taj prodor utječe sve više na nestajanje granica između rada i učenja. Naglasak nije više na svladavanju nekog sustava rada, nego na razvijanju sposobnosti kojima će se uz pomoć digitalnih tehnologija riješiti određeni problemi u procesu rada. U skladu s tim profesionalno obrazovanje dobiva zadatak podržavati učenje o procesu rada pomoću digitalnih medija prikladnim nastavnim sadržajima, koji uvažavaju kulturu učenja usmjerenu prema posebnim interesima pojedinih zanimanja.

Obrazovanje u smislu stjecanja raznih kvalifikacija ne označava kraj procesa učenja – na to ukazuje dalje usavršavanje i cjeloživotno učenje. Procesi usavršavanja podliježu posebnim okvirnim uvjetima, organizirani su primjerice kao izvanredni studij, kao učenje uz rad ili usavršavanje u slobodno vrijeme. Razumljivo je korištenje mogućnosti digitalnih medija, naročito Interneta, za pomoć u takvim procesima učenja. To iziskuje različite napore na području istraživanja i razvoja, infrastrukture i kvalificiranja. Traže se i odgovori na brojna pitanja, od razvoja posebne didaktike prikladne za poticanje i unaprjeđenje razvijanja kompetencije u procesima učenja zasnovanog na mreži, preko pripreme standardnih tema za usavršavanje do stvaranja obrazovnih profila osoba koje se usavršavaju.

Posebna važnost digitalnih medija za odgojne i obrazovne procese u svim životnim razdobljima može se objasniti posebnom funkcionalnosti medija. U takozvanom Social Software leži veliki potencijal digitalnih medija s obzirom na povezivanje ljudi – kako u školi tako i u profesionalnom obrazovanju, obrazovanju odraslih i daljem usavršavanju ili u radu s mladima. U neformalnim, neinstitucionaliziranim kontekstima osnivaju se samoorganizirajuća društva, u kojima sudionici uz visoku identifikaciju s društvom na osnovu mreže zajedno

konstruiraju znanje i omogućuju dalji transfer. Takvi procesi daju rezultate i u institucionalnim kontekstima te stvaraju poseban obrazovno-politički izazov.

3. Stavovi prema digitalnim medijima

Važan – premda ne i dovoljan preduvjet uspješnog rada s digitalnim medijima u obrazovanju je pozitivan osnovni stav prema novim medijima. Jedno takvo raspoloženje može se shvatiti po pokazateljima subjektivnog mišljenja⁴ o važnosti rada na računalo, zainteresiranosti za računalo, društvene važnosti računala za svakodnevni i profesionalni život i mogućih pozitivnih ili negativnih utjecaja.

Naša studija pokazuje da učenici u Hrvatskoj imaju pozitivan osnovni stav prema digitalnim medijima. Nasuprot još nedovoljnom korištenju digitalnih medija u nastavi, djeca i mladi kod kuće često koriste računalo. Godine 2005. je 38% djece starosne dobi između 6 i 13 godina koristilo je računalo u školi redovno najmanje jednom tjedno, a 86% njih redovno je koristilo računalo kod kuće. 17% mladih koristilo je računalo svakodnevno ili više puta tjedno u školi, a 76% njih je to istom učestalošću činilo kod kuće. Kućno korištenje nije ograničeno na izvanškolske interese, nego obuhvaća i aktivnosti učenja za nastavu. Tako je i u međunarodnoj usporedbi⁵, pri čemu svakako postoje jasne razlike između dječaka i djevojčica, a u korist dječaka. Uz rast društvene relevantnosti računala i u vezi s tim nužnosti kompetentnog služenja njime, za učenike su nada u poboljšanje nastave i učenja i moguće profesionalne potrebe važni elementi koji utječu na važnost digitalnih medija i na otvoren osnovni stav prema njima. Ukupna pozitivna klima u odnosu na uvođenje digitalnih medija u obrazovanje vlada i kod nastavnika. U brojnim se izvorima u literaturi naglašava društvena važnost i profesionalna relevantnost novih medija za učenike. Digitalni su mediji po riječima mnogih nastavnika doprinijeli poboljšanju motivacije, osposobljavanju za samostalan rad i rad na projektima kao i zanimljivom organiziranju nastave⁶. Pritom nastavnici koji imaju iskustva s medijima u pravilu imaju prema njima izraženiji pozitivan stav u odnosu na one bez takvog iskustva. Nastavnici su nepovjerljiviji prema mogućnostima koje nisu neposredno povezane s medijem, primjerice samostalan rad ili individualna iskustva u učenju. Više se napora usmjerava na poticanje kooperativnog rada s medijima, individualno poboljšanje napretka učenika ili razvoj socijalnih sposobnosti uz pomoć medija.

Ti rezultati ukazuju na nedostatak odgovarajućih iskustava nastavnika i nedostatak predodžbe o potrebama u određenim područjima u kojima su didaktički zahtjevi relativno visoki (npr. u kontaktu s heterogenošću). Na digitalne medije se u principu ne gleda kao na nužan preduvjet dobre nastave, već više kao na

⁴ M. Roguljić – Doktorska disertacija

⁵ Studija o korištenju digitalnih medija u općeobrazovnim školama u Njemačkoj

⁶ Dj. Nadrljanski: Obrazovni softver-hipermedijalni sistemi, Univerzitet u Novom Sadu, 2000.

potencijal koji doprinosi obogaćivanju i poboljšanju nastave i koji treba iskoristiti. O stavu obrazovnih vlasti⁷ postoji manje podataka. Stavovi prema primjeni digitalnih medija uglavnom su potpuno pozitivni i otvoreni. Osoblje iz školske uprave često ima manje iskustva u primjeni digitalnih medija u nastavi, a zbog svoje rukovodeće funkcije zavisno od okolnosti ova grupa podliježu izvjesnom očekivanju u smislu socijalne poželjnosti, pa u tom svjetlu treba analizirati i njihove izjave. Ako se tome doda činjenica da i nastavnici potvrđuju otvoren stav školskih uprava, može se uočiti pozitivan trend.

Roditelji u digitalnim medijima vide mogućnosti i korist za didaktičko područje kao podršku procesima učenja, ali su – naročito u svezi s Internetom – u medij-sko-odgojnom pogledu kritični i zabrinuti. Ali oni uglavnom – kao što se može pročitati u raznim izvorima – digitalnim medijima pripisuju veliku važnost za svakodnevni život i zanimanje i smatraju da je škola ta koja učenike mora osposobiti za rad na računalu. Posljednjih godina raste i broj roditelja koji su sebi postavili taj zadatak osposobljavanja kao obvezu.

Ako se promatraju studenti⁸ i njihovi stavovi prema digitalnim medijima, onda oni posredničku funkciju digitalnih medija ocjenjuju kao apsolutno korisnu – to se naročito odnosi na programe učenja. Sumnjičavi su s obzirom na poboljšanje motivacije i individualizaciju. Stav studenata – kao i kod drugih grupa – zavisi od vlastitog iskustva. Nešto suzdržana ocjena studenata može biti izraz još ne posve realiziranog i prihvaćenog korištenja digitalnih medija u nastavi na fakultetima. Zaključujemo, sudionici u procesu obrazovanja u Hrvatskoj pokazuju pozitivan osnovni stav i osnovno raspoloženje u svezi s društvenom važnosti digitalnih medija i s obzirom na njihovu primjenu u nastavi.

4. Zaključak

Digitalni mediji su dobili veliku važnost u svim područjima života i stalno vode daljnjem razvoju i promjenama u različitim kontekstima. U to se ubrajaju na primjer, postupni razvoj nove kulturne prakse, komunikacija, promjena procesa učenja i poučavanja, nove mogućnosti stjecanja znanja, promjena procesa rada i proizvodnje te nastanak novih tržišta i zanimanja. Pritom je riječ o temeljnoj, radikalnoj i trajnoj promjeni, koja utječe na odnos čovjeka prema njegovu stvarnom i društvenom okruženju kao i prema samom sebi.

Integracija digitalnih medija povezana je osim s nastavom i s utjecajima na razna druga područja obrazovnog sustava, na tehniku, infrastrukturu i osoblje. To znači da se na digitalne medije mora gledati s obzirom na njihovu važnost u procesima razvoja obrazovanja. Ako se u tu svrhu analizira odgovarajuća literatura – u pravilu se radi o studijama pojedinačnog slučaja – onda je jasno zašto u mnogim školama promjene pokreće jedna grupa koju čini nastavnička jezgra.

⁷ Anketa s ravnateljima škola u Splitu

⁸ Anketa studenata Filozofskog i Pomorskog fakulteta u Splitu

Oni preuzimaju funkciju promotora u tehničkom i pedagoškom pogledu. U promociju se ubrajaju zadaci kao što je motivacija i podrška kolegama, uspostavljanje struktura rada i osiguranje financiranja i protoka informacija u školi i prema vani kao i razvijanje medijskih koncepcija. Jaka podrška školske administracije pokazala se kao važan okvirni uvjet. Podjednako važnim čine se razmjena mišljenja o ciljevima i sadržajima rada s digitalnim medijima i postizanje osnovne suglasnosti. Iako među nastavnicima prevladava uglavnom pozitivno osnovno raspoloženje, ne može se prešutjeti činjenica da osim aktivnih sudionika ima, iako su malobrojni, i onih koji se opiru. Procesi implementacije povezani su s reakcijama koje se ne mogu uvijek objasniti samom stvari, nego se uzrok često nalazi u nepovoljnim okvirnim uvjetima. Kako bi se otklonile teškoće oko prihvaćanja i ovdje je potrebno usuglašavanje oko problema. Aktivno sudjelovanje nastavnika u procesu integracije novih medija u nastavu ne zavisi u velikoj mjeri od postojećih kompetencija nastavnika. U tom kontekstu nastavnici izražavaju potrebu za intenzivnijim usavršavanjem u didaktičkom i tehničkom pogledu i s obzirom na pedagoške sadržaje. Internet je važan most između školskih i kućnih procesa učenja. Vrijeme za razvoj modela koji će omogućiti spajanje toga područja u okruženju integriranog iskustva, učenja i rada. Važan preduvjet za to je djelotvorna mrežna infrastruktura sa širokopojasnim priključcima odnosno pristupima.

Na fakultetima je ponuda medijsko-odgojnih i medijsko-didaktičkih sadržaja u području znanosti o obrazovanju i stručnih didaktika na studiju za obrazovanje nastavnika relativno mala. Tek u malom broju slučajeva postoje takvi sadržaji pomoću kojih se mogu osigurati minimalni standardi⁹. Ako sve uzmemo u obzir, možemo reći da se medijsko-pedagoškim sadržajima u obrazovanju budućih nastavnika ne poklanja odgovarajuća pozornost. Pojedini inozemni fakulteti¹⁰ razvili su posebne fakultetske studije o području medija, tako da studenti ne nalaze samo široku danu ponudu profesionalnog obrazovanja, nego mogu s tim povezati različite oblike dodatne kvalifikacije – od certifikata do dodataka diplomi.

⁹ Pedagoški fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu nude kolegije i programe za buduće nastavnike u kojima studenti samostalno razvijaju obrazovne softvere i uče teoretska načela oblikovanja multimedijiskog materijala u naprednim aplikacijama sa složenim programiranjem i visokokvalitetnim sučeljima.

¹⁰ U Njemačkoj postoje studije profila pedagoga medija; Pedagoški fakultet u Somboru, Republika Srbija ima studije dizajna medija u obrazovanju, autor programa je prof. dr. sc. Djordje Nadrljanski; Postoji inicijativa za medijsko obrazovanje na Sveučilištu u Splitu.

Literatura

- Considine, David: Approaches to Media Education. Internet-document. URL: <http://www.media-awareness.ca/eng/med/bigpict/medapp.htm#1,1994>.
- Council of Europe: Report on Media Education. Internet-document: <http://stars.coe.int/doc/doc00/edoc8753.htm>, 2000.
- Čačinović, Nadežda: Doba slika u teoriji mediologije, Znanost u džepu, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.
- European Centre for Media Competence. URL: <http://www.ecmc.de/>
- European Community) Europe Initiative: An Information Society For All. Internet document: http://europa.eu.int/comm/information_society/eeurope/index_en.htm, 2001.
- Ferguson, Robert: Global Interculturalism and the Dilemmas of Universalism: Teaching the Media after 2000. A paper to be delivered to the International Congress on Communication and Education, Sao Paulo, Brazil. Internet-document: www.eca.usp.br/nucleos/nce/pdf/140.pdf, 2000.
- Hart, Andrew: Paradigms Revisited: Media Education in the Global Village. In: Media Education Centre. Frankfurt 1997.
- Instructional System Design <http://www.nwlink.com/~donclark/hrd/sat3.html>
- Joint Hearing between the European Parliament and the Parliamentary Assembly of the Council of Europe: Media Education. Internet-document: <http://www.europa.eu.int/geninfo/whatwas/new/032000.htm>, 2000.
- Komenczi Bertalan: Orbis sensualium pictus – Multimédia az oktatásban, Iskolakultúra 1997/ br. 1. Mergel, Brenda, Instructional Design & Learning Theory, <http://www.usask.ca/education/coursework/802papers/mergel/brenda.htm>
- Kumar, Keval. J.: Media Education in India: Strategies, Trends, Visions. Stockholm Media Education Conference. Internet-document. URL: http://home.swipnet.se/~w-52050/konf_keval_kumar.htm, 2000.
- Lange, Bernd-Peter: Media Competence in the Age of Global Communication. Internet-document. URL: <http://sef-bonn.org/sef/publications/pol-pap/no11/content.html>, 1999.
- Latzer et. al.: Die Zukunft der Kommunikation. Phänome und Trends in der Informationsgesellschaft. Studienverlag Innsbruck – Wien, 1999.
- Latzer, Michael: Mediamatik – Die Konvergenz von Telekommunikation, Computer und Rundfunk. Opladen, 1997.
- Lohl, Horst: International Comparisons in Media Education Research: experiences with a small-scale project and perspectives for further research. In: Media Education Centre. Frankfurt Papers, 1997.
- Luhmann, Niklas: Die Realität der Massenmedien. Opladen, Westdeutscher Verlag., 1996.
- McQuail, Denis: The Future of Communication Theory. In Latzer 1999.
- Media Education Centre: The Media Education Symposium at the European Conference on Educational Research. Frankfurt Papers 1997. Internet-document. URL: <http://www.soton.ac.uk/~mec/MECWEB/ECERedit.pdf>, 1997.
- Meier, Werner A.: Was macht die Publizistik- und Kommunikationswissenschaft mit der Konvergenz? In Latzer 1997.
- Nadrjlanski Roguljić, Mila: Metodološko-metodički modeli obrazovanja na daljinu – doktorska disertacija Sveučilište u Zadru 2006.
- Nadrjlanski, Đorđe: Obrazovni softver, Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet “Mihajlo Pupin”, Zrenjanin, 2000.
- Pungente, John: Eight Key Concepts of Media Literacy. Internet-document. URL: <http://www.media-awareness.ca/eng/med/bigpict/8keycon.thm>, 1989.
- Sanders, Franklin: The Global Rise of Ethnic Nationalism. Internet-document. URL : <http://www.dixienet.org/spatriot/vol2no2/member4.html>, 1998.
- Ured visokog predstavnika, Saopštenje za štampu 2. mart 2001. god. Internet dokument: <http://www.ohr.int/press/p20010302a.htm>